

« zurück blättern vor »

FRAMUGA subst. f., ab 1561; auch *frabuga*, *framboga*, *frambuga*. **1)** ‘Gewölbe, Arkade, Bogen’ – ‘sklepienie, arkada, łuk’: 1561 Leop 1.Reg 15/12, SPXVI *powiedziano Sámuelowi / że Saul przyssedł ná (gorę) Kármeli / á že sobie wyniofl á wystáwił Frámbogę ná znak zwycięstwá.* ◦ 1599 WujBib 1.Reg 15/12, SPXVI *dano znác Sámuelowi / že Saul przysszedł do Cármelá / y postáwił sobie frámbogę triumphálną.* ◦ 1618 TasKochGoff 453, SP17 *Uyrzał przed sobą most [...] ktory kámienne dźwigáły frámbugi.* ◦ 1670 PotWoj 1r, SP17 *dźwięk wieczney sławy [...] rozrywa frambugi Prześwietych sfer niebieskich.* ◦ 1706 Chrościń.Laurus A 11 *Obecną bowiem iešceze w ten czás bylá [[Matka Boska]], Gdy ręká Bojká Niebiofá kleitá, Przydáiac tajne im framugi, Iák się miały toczyć ná wiek długi.* ◦ 1776 Dudz 44, MAY *Frambuga – arkada, n.p. most na frambugach.* ◦ [LBel.] 1779 Moszcz Trotz, MAY *Frabuga – Frambuga. – (SŁA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (stp.), LSP.* **2)** ‘Nische, Einbuchtung in einer Mauer; Tür- oder Fensternische’ – ‘wnęka, wgłębienie w murze, zwykle z otworem na drzwi lub okno’: (1737) 1973 Fontana 35 *w murze framuga z przegrodami.* ◦ 1743 BystrzInf C4r, SP17 *Framuga, iest okrąte długi wydrożenie ściany, ktore się daie w sterokościach ściany [...] áby nią gładkość ściany przyozdobić.* ◦ 1780 Tręb.S.M. 122, L *Stoi w apteczce szafa szeroka i długa, Za którą zasłonióna iest w murze framuga.* ◦ 1793–1794 Oss.Str. 3, L *Spašciuszý się głęboko w loch, postrzegł w iedný framudze okuty żelazem półkrzynek.* ◦ 1863 Tyg.Illustr. 205, DOR *W jednej z baszt od południa brama ciasna i wsunięta we framugę głównym bylá wejściem do zamku.* ◦ (1902) 1947 Dan.Dni 50, DOR *Duża łukowa framuga z wysokim progiem kamiennym oddzielała nawę od właściwego miejsca modlitwy.* ◦ 1950 Jackiew.Jan 293, DOR *Stojąc oparty o framugę kuchennych drzwi płakał zakrywšy twarz rękami. – (SŁA), L, SWIL, SW, LSP, DOR sowie BAN.* ◦ **Var:** *frabuga* subst. f., [hapax] 1779 Moszcz Trotz, MAY – TR, L, SW (stp.) sowie BAN; *framboga* subst. f., 1561 Leop 1.Reg 15/12, SPXVI ◦ [LBel.] 1599 WujBib 1.Reg 15/12, SPXVI – SPXVI, L, SW (stp.); *frambuga* subst. f., 1618 TasKochGoff 453, SP17 ◦ [LBel.] 1776 Dudz 44, MAY – CN, TR, L, SWIL, SW (stp.); *framuga* subst. f., 1743 BystrzInf C4r, SP17 – (SŁA), L, SWIL, SW, LSP, DOR sowie BAN. ◦ **Etym: 1)** mhd. *vramboge ‘Gewölbe’, SŁA. **2)** nhd. *Brandboge* subst. m., ‘Boge in der Brandmauer’, GRI. ◦ **Konk:** *nisza* subst. f., bel. seit 1845 (1949), DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2. ↑*macloch*. ◦ **Der:** *frambużysty* adj., zuerst geb. CN; *frambużka* subst. f., †1846 Bobr., SW, zuerst geb. TR; *frambużny* adj., 1779 Moszcz Trotz, MAY, zuerst geb. TR; *frambużka* subst. f., 1779 Moszcz Trotz, MAY, zuerst geb. TR; *frambużka* subst. f., zuerst geb. BAN; *frambużny* adj., zuerst geb.

SWIL; *framugowy* adj., zuerst geb. SWIL; *framuzysty* adj., zuerst geb. SWIL.
❖ Die Etymologie ist unsicher. Für die hypothetische mittelhochdeutsche Form spricht atsch. und mtsch. *prampouch* ‘Bogen, Gewölbe’ (SŁAWSKI SE), das auf *vramboge zurückgehen kann. Dieses würde auch poln. *frambuga* erklären, das auf keinen Fall von *prampouch* stammen kann. MACHEK ES zieht als Quelle hd. *Brandboge* vor. Jedoch scheint das Wort jung zu sein und kann die Bedeutung ‘Gewölbe, Triumphbogen’ schlecht erklären. Inhalt 1 gilt bereits 1776 als ungewöhnlich (s. o.). Inhalt 2 dürfte auf eine spezialisierte Verwendung als Terminus der Baukunst zurückzuführen sein. Die Form *framuga* ohne /-b-/ muß erheblich älter sein als 1706, denn sie ist bereits bei Galjatovs’kyj 1665, 335 belegt (*viděl na verrù cřkvy [...] framugu. Pod tojěju framugoju stojala Pr(e)č(y)staja D(ě)va*). Ukr. *framuga* kann nur aus dem Polnischen stammen. Die Form erklärt sich durch eine Vorwärtsassimilation: /-mb-/ → /-mm-/ → /-m-/. *Frabuga* kann, falls kein Druckfehler vorliegt, aus einer entgegengesetzten Assimilation /-mb-/ → /-bb-/ → /-b-/ entstanden oder hyperkorrekt sein.

« zurück blättern vor »